

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Габриела Белова –

декан на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”,
член на научно жури за присъждане на образователна и научна степен
„доктор”
на основание Заповед №1090/26.09.2016 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец
Храбър“

с кандидат: **Атанас Орлинов Борисов,**

**докторант в научна област 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6 „Право”, научна специалност
„Международно право и международни отношения”**

автор на дисертационен труд на тема: **„Трансгранични престъпления
според съвременното международно право”**

1. Обща характеристика на докторанта

Докторантът Атанас Орлинов Борисов е роден на 29.01.1982 г. Завършва средното си образование в Първа частна английска гимназия „Уилям Шекспир”- гр. София. Впоследствие през м. януари 2005 г. Атанас Борисов се дипломира като магистър по специалност „Право” в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, специализация „Международно право и международни отношения”.

През 2015 г. Атанас Борисов е зачислен като докторант на свободна подготовка по научната специалност „Международно право и международни отношения” в Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”. През този период той се включва активно в живота на катедра „Правни науки” и се ползва с уважението на своите колеги.

Професионалният му опит включва работа като младши юрисконсулт в Столична община, юрисконсулт в Централна кооперативна банка и

Корпоративна търговска банка. През периода 2005-2006 г. е бил хоноруван асистент по дисциплините „Международно публично право” и „Право на Европейския съюз” в СУ „Св. Климент Охридски”. Владее английски и руски език.

2. Законови изисквания относно процедурата и дисертационния труд

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките” във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи и дисертационният труд.

В съответствие с чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България и чл. 27 от Правилника за прилагането му, дисертационният труд трябва да съдържа *научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и да показва, че кандидатът притежава *задълбочени теоретични знания* по съответната специалност *и способности за самостоятелни научни изследвания*. Съгласно чл. 27 (2) от Правилника към Закона дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил изследването. Констатирам, че тези законови изисквания са изпълнени.

3. Относно обема, структурата и съдържанието на дисертационния труд. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд.

Представеният дисертационен труд е посветен на един **актуален** и **изключително важен** за началото на XXI век проблем, какъвто

представяват трансграничните престъпления. Темата на дисертацията е безспорно значима, тъй като броят на тежките трансгранични престъпления през последните десетилетия, за съжаление, нараства и те се превръщат в явление, характеризиращо съвременния свят, с което международното право трябва да се справи. Паралелно с това се появяват нови видове високотехнологични трансгранични престъпления. Поредицата терористични актове през последните години, киберпрестъпленията като хакерство и denial of service (DOS), са предизвикателство пред международното право и потвърждават факта, че трансграничните престъпления са проблематика от особена важност и с актуално звучене.

Актуалността на дисертационния труд се обуславя и от обстоятелството, че в българската научна литература липсва цялостно проучване по темата. За мащабите на българските правни изследвания, научна новост е концепцията и структурирането на изследването, анализът на посочените по-горе проблеми в неговата цялост. Същевременно, в тази област международноправната уредба търпи развитие, налице е и съдебна практика на различни международни юрисдикции. Това налага обобщение, систематизация и правилна теоретична интерпретация.

Ангажирането с разработването на подобна сложна проблематика предполага добро познаване на международноправни актове на различни международни организации – ООН, специализираните организации към ООН, Съвета на Европа, Европейски съюз, както и на съдебната практика на Международния съд на ООН, Международния наказателен съд, трибуналите ad hoc и др. Струва ми се, че такова равнище на задълбочени познания по проблематиката е налице у докторанта Борисов, и работата не е самоцелна, а има и практически аспекти.

Обектът и предметът на научното изследване са правилно дефинирани. **Научноизследователската цел** - да бъде създадена ясна представа относно съществуващите трансгранични престъпления, като бъдат дефинирани и разграничени по степен на обществена опасност и международна отговорност (съгласно съвременното международно публично право и в съответствие с международното наказателно право) – е изпълнена успешно. В дисертационния труд успешно са открити от автора различните престъпления в съответствие с международноправната доктрина. В тази връзка са изведени определения на понятията „трансгранични престъпления“, „международни престъпления“, „престъпления с международен елемент“ и „трансгранични съвременни (нови) престъпления“ и са анализирани техните елементи“.

Изследването се характеризира с **интердисциплинарност** и относимост към материята на международното публично право, международното наказателно право и международните отношения. Това предполага използваната методология да включва анализ и синтез, дедукция и индукция, историческия, нормативния, теологичния, системния и сравнителния метод, а също така и прогностичен подход.

Представеният дисертационен труд е структуриран в пет глави, увод и заключение, с обем от 192 страници. Отделните части съдържат параграфи и подточки, в които тематично е ориентирано съдържанието на дисертационния труд. **Структурата му** е съобразена с предмета на изследването и неговата непосредствена цел – изясняване на трансграничните престъпления според съвременното международно право. По мое мнение, представеното изследване има достатъчен обем и балансирана структура. Извън споменатия обем е представена библиография, включваща заглавия на български, руски, английски и френски език, както и списък на използваните международни

актове. Правната литература обхваща 127 заглавия, от които 57 са на български език, а 70 – на чужд език. Научният апарат включва 229 бележки под линия, в които са цитирани източниците или са предоставени допълнителни коментари, и е доказателство за изключителната добросъвестност и прецизност на докторанта при осъществяването на изследователската дейност. Към труда е разработено приложение – проект на Конвенция за сътрудничество в борбата срещу трансграничната престъпност.

В **първата** глава накратко е направен опит да се представи развитието на трансграничните престъпления, като са обособени два периода: от древността до Втората световна война и след края на Втората световна война, особено след създаването на ООН и другите международни органи до днес. Във втория период е направен подробен анализ на универсалната регламентация на борбата с трансграничните престъпления. Обърнато е внимание и на най-новия вид трансгранични престъпления – киберпрестъпленията. Последните са характеризирани като деяния с „голяма степен на обществена опасност,...насочена главно срещу живота и здравето на потребителите, тъй като настъпващите финансови загуби по правило довеждат до фалит на фирми, до загуба на паричните средства, необходими за физическо оцеляване“ (с.26).

Глава **втора** се спира върху определението на понятието „трансгранични престъпления“ и анализира отделните му елементи. Разгледани са видовете трансгранични престъпления. Направено е разграничаване на трансграничните престъпления от други видове престъпления като напр. „международни престъпления“, „престъпления с международен елемент“ и „нови (присъщи на нашето съвремие) трансгранични престъпления“ и са открити разликите между тях.

Глава **трета** съдържа определение на понятието „международни престъпления“, както и подробен анализ на неговите елементи. Международните престъпления са характеризирани от автора като „най-опасните противоправни обществени деяния, възникващи в резултат на нарушения от определени държави на задълженията, произтичащи от международното право, които са основополагащи за осигуряването и защита на жизнено важни интереси на човечеството и на международната общност“ (с.40).

Разгледани са и видовете международни престъпления, обърнато е внимание също така и на въпроса с международната отговорност. В този контекст следва да се обърне внимание на извода, до който достига авторът на с. 80 от дисертационния труд, а именно: „... в чл.29 на Римския статут е прието, че „престъпленията от компетентността на Съда не подлежат на никаква давност“. Това положение обаче действа след влизането на Статута в сила през 2002 г. Следва да се имат предвид разпоредбите на Конвенцията за неприлагането на срок на давност (от 1968 г.), която се разпростира освен върху престъпленията срещу човечеството и върху военните престъпления. Известно противоречие този текст има с разпоредбата, че юрисдикцията на съда няма ретроактивно действие. Така напр., съгласно ал. 1 на чл. 11 „Съдът има юрисдикция само по отношение на престъпления, извършени след влизането на този статут в сила.“

Изложението в Глава **четвърта** включва определение на понятието „престъпленията с международен елемент“, анализ на елементите му и открояване на неговите видове. Специално внимание е отделено върху новите (съвременни) трансгранични престъпления, като акцентът е поставен върху постмодерения трансграничен тероризъм. Препоръчана е и промяна в насока

към предприемането на нови, ефективни мерки от страна на международната общност, за да може трансграничната престъпност да бъде неутрализирана.

Глава **пета** е посветена на новите и с нови измерения трансгранични престъпления. Към първата категория се отнасят киберпрестъпленията, които представляват деяния с голяма степен на обществена опасност, насочена главно срещу живота и здравето на Интернет потребителите. Отбелязан е значителният ръст на компютърните престъпления в началото на ХХ век, който ги превръща в опасна форма на международната организирана престъпност. Анализирани са и международните актове, които са приети с оглед осъществяване на превенция и борба срещу киберпрестъпността.

Към втората категория трансгранични престъпления с нови измерения се отнасят трафикът на хора с цел експлоатация, трафикът на наркотици, трансграничната корупция и изпирането на пари. Трансграничният тероризъм е определен като „престъпление срещу цялото човечество с глобално измерение“ (с.191). В края на глава пета съвсем логично се достига до извода: „Борбата срещу тероризма и трансграничния тероризъм може да бъде ефективна само тогава, когато усилията на международната общност бъдат обединени (без изключение и без никаква толерантност) за унищожаване на причините пораждащи тероризма, а не на следствието“ (с.192).

Дисертационният труд завършва със заключение, в което в синтезиран вид са изведени най-важните изводи, както и някои препоръки за повишаване на ефективността на действията на международната общност. Следва да се подчертае, че по-голямата част от тях са уместни, оправдани и следва да бъдат подкрепени. Като цяло дисертационният труд демонстрира добра познаване на проблематиката. Дори когато се води полемика, тонът е етичен и коректен. Собствените тези са добре аргументирани.

Сред по-значимите **приносни моменти** на дисертационния труд могат да бъдат отбелязани:

- извеждане на определения на понятията „трансгранични престъпления“, „международни престъпления“, „престъпления с международен елемент“ и „ трансгранични съвременни (нови) престъпления“ и анализиране на техните елементи съгласно общоприетите в международноправната доктрина постановки;
- задълбочено изследване на престъпленията с международен елемент, като налице е отчитане на значимата роля на МНП в борбата срещу този вид престъпления. Разгледани са също така формите на сътрудничество за ефективна борба срещу престъпленията с международен елемент;
- анализиране на новите (съвременни) престъпления, като киберпрестъпленията и др., а също така новите измерения на някои по-стари престъпления, като напр. съвременния трансграничен постмодерен тероризъм (ядрен тероризъм, екотероризъм и др.);
- интерес представляват поясненията и изводите, които авторът прави във връзка със етапите на осъществяване на престъплението „агресия“;
- с оригиналност се отличава предложението за изграждане на цялостна, взаимосвързана и взаимнокоординираща се международна система, която да води ефективна борба срещу трансграничната престъпност (с.194).

Все пак, към труда могат да се отправят и някои критични бележки. Има допуснатата непрецизност при посочване на някои заглавия в библиографията. Някои повторения биха могли да бъдат избегнати, като на места е възможен

по-синтезиран изказ. Позволявам си да смятам обаче, че посочените слабости са естествени или извиними и категорично не са достатъчни, за да се подложи под съмнение общото добро качество на труда.

Не на последно място следва да бъде отбелязано, че е изпълнено и формалното изискване относно необходимия брой **публикации** по темата на дисертационния труд.

4. Заключение

Въз основа на изложените констатации и изводи може да се приеме, че представеният дисертационен труд представлява качествено научно изследване, което се характеризира с висока степен на актуалност и съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в българската наука. Същевременно, разработката е ценен принос към практиката. Дисертационният труд е доказателство, че докторантът има задълбочени теоретични познания в научната област на изследването. Той свидетелства за способност за самостоятелно научно мислене и провеждане на успешни собствени научни изследвания. Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертацията.

С оглед на всичко изложено считам, че предложеният дисертационен труд **отговаря на изискванията** на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му.

В качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ давам **положителна оценка** на дисертационния труд на **Атанас Орлинов Борисов** за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в откритата

процедура за публична защита и изразявам мнение, че трудът се явява необходимата основа за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.6 „Право“, научна специалност „Международно право и международни отношения“.

Проф. д-р Г. Белова